

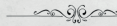

Vlucht uit Parijs

Mario Escobar

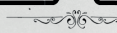
Op zoek naar hun ouders in het door nazi's bezette Frankrijk zijn twee
Joodse broertjes volledig overgeleverd aan de goedheid van anderen.

Roman

EEN KAART VAN

FRANKRIJK, 1940

Proloog

Parijs

23 mei 1941

‘Elke generatie koestert de hoop dat de wereld opnieuw zal beginnen.’

Dit waren de laatste woorden die zijn vader op het treinstation had gezegd. De man was in zijn gestreken grijze pak neergehurkt om op ooghoogte met Moses te zijn. Het kind keek nu met zijn grote zwarte ogen naar buiten en zuchtte, niet begrijpend wat zijn vader had bedoeld. Het station had zich gevuld met een vreemde, zoetig ruikende, witte rook. Zijn moeder keek hem met gezwollen ogen aan en haar wangen waren zo rood, dat het was alsof ze net een berg had beklommen.

Moses herinnerde zich nog haar elegante witte handschoenen, de vochtige koelte van de lente en het gevoel dat zijn kleine wereld werd verscheurd.

Zijn vader probeerde onder zijn dunne bruine snor te glimlachen, maar het werd een gekwelde grimas. Moses klampte zich vast aan de benen van zijn moeder. Jana streek het blonde haar van de jongen glad en bukte zich. Ze nam de mollige, roze wangen van haar zoon in haar handen en kustte hem met haar rode lippen, haar tranen vermengd met die van het kind.

Jacob trok aan de mouw van zijn broer. Er kwam wat stoom onder wielen vandaan en er klonk een laatste fluittoon, alsof het enorme frame van metaal en hout zuchtte van verdriet vanwege de zielen die hij ging scheiden. Tante Judith omhelsde Jacob, beschermend en bezorgd. Overal krioelden Duitse soldaten, als motten die door het licht werden aangetrokken. Die ochtend

hadden ze het vertikt om de gele sterren op hun borst te spelden. Judith was bang dat de nazi's ze met een enkele staalblauwe blik zouden opmerken.

Eleazar en Jana draaiden zich om. Ze glipten tussen de mensen door, langs handen die afscheid namen van hun dierbaren. Te midden van die grenzeloze oceaan van opgeheven armen zagen Jacob en Moses hun ouders wegsmelten tot ze volledig verdwenen. Moses klampte zich vast aan de hand van zijn tante, met de bedoeling dicht bij haar te blijven. Judith draaide haar hoofd en keek naar het korte bloempotkapsel van haar neefje, het blonde haar dat glom in het zonlicht dat door de dakramen van het station stroomde. Vervolgens keek ze naar het andere kind, Jacob, met zijn donkerbruine krullen.

Zijn grote zwarte ogen stonden ernstig, boos, bijna woedend. De avond ervoor had hij hun ouders gesmeekt hen uit Parijs weg te halen, met de belofte dat ze lief zouden zijn en zich zouden gedragen, maar Eleazar en Jana konden de kinderen niet meenemen. Ze moesten eerst een veilige plek zien te vinden om onder te duiken. In Parijs zouden de kinderen veilig zijn en tante Judith was te oud om te vluchten. Ze had hen zes jaar geleden in huis genomen, toen het gezin de druk in Berlijn niet langer kon verdragen. Tante Judith was meer Frans dan Duits; niemand zou haar lastigvallen.

Ze verlieten het station toen de lucht loodgrijs begon te worden en de eerste koude druppels op de stenen stoep uiteenspatten. Judith opende haar groene paraplu, waaronder ze alle drie zwijgend en in elkaar gedoken probeerden te schuilen, in een vergeefse poging aan de stortbui te ontsnappen. Ze kwamen doorweekt in het kleine appartement van Judith aan de andere kant van Parijs aan, waar de schoonheid van de stad was verworden tot een schurftig, grijs tafereel. De grandeur van cafés en goede restaurants was nog slechts een verre luchtspiegeling. Ze hadden de metro genomen en daarna de lawaaierige, roestige tram. De twee jongens hadden vooraan op een houten bankje gezeten, terwijl hun tante er vlak achter zat en niet langer tegen haar tranen vocht.

Moses bestudeerde zijn broer, die nog steeds met een frons op zijn voorhoofd naast hem zat. Jacobs sproeten vervaagden samen met regendruppels en zijn rode lippen waren zo stevig opengeperst dat ze waren gebarsten. Moses begreep de wereld niet. Jacob noemde hem altijd dom, maar de kleinere jongen begreep wel dat hetgeen er was voorgevallen – wat het ook was – erg genoeg was om hen van hun ouders te scheiden. Ze waren nog nooit eerder alleen geweest. Moses geloofde nog steeds dat zijn moeder een verlengstuk van hemzelf was. 's Nachts sliep hij, ondanks het gemopper van zijn vader, tegen haar aan gedrukt; het voelen van haar huid kalmeerde hem. Haar geur was het enige parfum dat Moses kon verdragen en hij wist dat hij altijd veilig zou zijn zolang haar mooie groene ogen maar naar hem keken.

De jongen staaarde door de vuile ramen van de tram naar buiten, naar de rommelige straten waar de spookachtige figuren van de voetgangers zich vermengden met de bestelwagens en oude barrels die een spoor van smerige uitlaatgassen achterlieten.

Dit was zijn wereld. Hij was in Duitsland geboren, maar herinnerde zich niets van zijn geboorteland. Zijn moeder sprak nog steeds met hem in hun moedertaal, ondanks dat hij altijd in het Frans antwoordde. Het was alsof ze zich verzette tegen de plaats waar ze noodgedwongen naartoe waren gevluht. Waar zouden ze nu heen gaan? Hij had het gevoel dat hij afgesloten was van de wereld, net als toen klasgenoten bij het zien van de gele ster op zijn borst met een grote boog om hem heen waren gelopen. 'Kinderen van de gele ster' noemden de mensen hen. In Moses' ogen waren sterren lichtbronnen die God had geschapen, zodat de nacht niet alles zou opslokken. Maar de wereld leek nu verstoken te zijn van licht – donker en koud. Net als de kledingkast waarin hij zich had verstopt voor zijn ouders en waar hij altijd zo snel mogelijk uit was gesprongen, om te voorkomen dat de immense duisternis hem niet verzwolg.

Deel 1

1

Parijs

16 juli 1942

Jacob hielp zijn broer met aankleden. Geroutineerd trok hij de pyjama van Moses uit en hielp hem met het aantrekken van zijn broek, hemd en schoenen. Ze spraken nauwelijks met elkaar. Moses was stil en had een verloren, onverschillige uitdrukking op zijn gezicht die Jacobs hart soms brak. Jacob wist dat Moses oud genoeg was om zichzelf aan te kleden, maar op deze manier kon hij zijn jongere broer duidelijk maken dat hij niet alleen was, dat ze tot het einde bij elkaar zouden blijven en dat ze spoedig terug zouden zijn bij hun ouders.

De lente was snel genoeg voorbijgegaan, maar er wachtte hun een lange, hete zomer. Vandaag was de eerste dag van de zomervakantie. Tante Judith vertrok 's morgens heel vroeg naar haar werk en ze moesten zelf hun ontbijt klaarmaken en het appartement opruimen. Daarna zouden ze eten gaan kopen op de markt en naar de synagoge gaan voor de voorbereiding op Bar Mitswa. Hun tante stond daarop, omdat Jacob bijna oud genoeg was om de verantwoordelijkheden van de joodse wetten op zich te nemen die bij Bar Mitswa hoorden. Hij vond het echter allemaal onzin. Hun ouders hadden hen nooit meegenomen naar de synagoge. Eleazar en Jana hadden vrijwel niets over het jodendom geweten voordat ze in Parijs waren aangekomen. Maar tante Judith was altijd vroom geweest en dat was versterkt na de dood van haar man in de Eerste Wereldoorlog.

Jacob kleepte zijn broer verder aan en waste zijn gezicht. Daarna gingen ze allebei naar de keuken, waar de blauwe te-

gels dof waren geworden van het tientallen jaren schrobben. De hemelsblauw geverfde tafel had betere tijden gekend. Er stond een mandje op met een paar sneetjes oud brood en wat kaas. Jacob schonk een beetje melk in een pannetje, verwarmde dat boven het sputterende gasfornuis en serveerde dat in twee dampende kommen.

Moses at alsof zijn ontbijt elk moment bij hem weggegrist kon worden. Op achtjarige leeftijd ging er amper een moment voorbij dat hij geen honger had. Ook Jacob was in staat om alles op te eten wat los en vast zat, wat tante Judith dwong om de voorraadkast op slot te houden. Elke dag legde ze hun bescheiden rantsoenen klaar voor het ontbijt en de lunch. Ze bereidde 's avonds een sober avondmaal van waterige soep met wat noedels of wat groenten in een melkachtige saus. Het was een karig maal voor twee jongens in de groei, maar de Duitse bezetting putte de reserves van het land uit.

In de zomer van 1940 waren de Fransen, vooral de Parijzenaren, massaal naar het zuiden van het land gevlucht, maar de meesten waren maanden later weer naar huis teruggekeerd, omdat ze zagen dat de Duitse bezetting niet zo barbaars was als ze hadden verwacht. Jacobs familie had de stad toen niet verlaten, ondanks dat ze Duitse ballingen waren, maar zijn vader had uit voorzorg zijn toevlucht gezocht tot het huis van zijn zuster, in de hoop dat ze niet snel de achterdocht van de nazi's zouden wekken.

Jacob wist dat zijn familie dubbel risico liep: zijn vader was actief geweest in de Socialistische Partij en had jarenlang satirische teksten geschreven tegen de nazi's, om nog maar te zwijgen over het feit dat zowel Eleazar als Jana Joods was – een verdoemd ras, volgens de nationaalsocialisten.

Parijs stond onder directe controle van de Duitsers, onder leiding van veldmaarschalk Wilhelm Keitel. De nazi's hadden de bevolking uitgebuit en uitgeput. Het was nu, in de zomer van 1942, bijna onmogelijk om koffie, suiker, zeep, brood, olie of boter te vinden. Gelukkig werkte tante Judith voor een aris-

tocratische familie die, dankzij de zwarte markt, altijd goed bevoorrad was. Ze kreeg van hen een aantal basisbehoeften die met haar rantsoenkaart onmogelijk te verkrijgen waren.

Na hun magere ontbijt vertrokken de broers. De vorige nacht was benauwd geweest en de ochtend had een zinderende hitte voorspeld. De jongens haastten zich de trap af. Het intense geel van de Davidsster stak fel af tegen hun versleten overhemden, die ontelbaar veel keer door hun tante waren gerepareerd.

Het appartementengebouw bestond uit vier delen omgeven door ramen, die een binnenplaats ommuurden. Van daaruit zouden ze via een poort naar de straat gaan. Elke zijde van het vierkante gebouw had een eigen trappenhuis.

Zodra Moses en Jacob de binnenplaats betraden, voelden ze dat er iets mis was. Ze renden door de poort de straat op. Op de trottoirs stonden meer dan twintig donkere bussen met witte daken geparkeerd. Vlak daarbij zag Jacob een wirwar van mensen die op een kluitje bijeengedreven waren, terwijl Franse politieagenten met witte handschoenen en knuppels hen in de bussen duwden.

De rillingen liepen hem over zijn rug en hij greep Moses' hand zo stevig vast dat het jongere kind protesteerde en zich probeerde los te rukken.

'Laat mijn hand niet los!' gromde Jacob, en hij trok zijn broertje weer in de richting van het appartementengebouw. Hij fronste zijn wenkbrauwen.

Ze kwamen het gebouw weer binnen, terwijl de portierster, die op haar bezem leunde, op hen neerkeek en vervolgens naar de gendarmes riep: 'Nemen jullie deze Joodse ratten niet mee?'

De jongens keken elkaar aan en renden naar het trappenhuis. Drie politieagenten hoorden de rauwe stem van de portierster en zagen de jongens naar de andere kant van de binnenplaats vluchten. De korporaal gebaarde met zijn hand en de andere twee renden achter de jongens aan, bliezen op hun fluitje en zwaaiden heel de tijd met hun knuppels.

De jongens renden over de ongelakte houten vloer en de

versleten treden met gebroken planken, niet in staat om te voorkomen dat het geluid van hun voeten tegen de wanden kaatste. De politie keek omhoog toen ze bij het trappenhuis aankwamen. De korporaal nam de lift en de andere twee agenten gingen de trap op.

Jacob en Moses hijgden toen ze de deur van hun appartement naderden. Moses reikte naar de deurknop, maar Jacob trok hem verder en ze renden naar het dak. Ze hadden daar talloze uren tussen de waslijnen doorgebracht. Ze hadden zich verstopt tussen de lakens die daar te drogen hingen en duiven met hun katapult beschoten, of naar de stad aan de andere kant van de Seine gekeken.

Toen ze de houten deur bereikten die naar het dak leidde, bleven ze even met de handen op hun knieën op de drempel staan en snakten naar adem. Daarna leidde Jacob Moses naar de rand van het gebouw. De daken strekten zich uit in een eindeloze opeenvolging van platte zwarte vlakken, terracotta tegels en ruime terrassen die sommige Parijzenaren gebruikten voor het verbouwen van groenten. De broers beklommen een verroeste ladder die aan een aangrenzende muur was bevestigd en liepen voorzichtig over de dakpannen van een naburig gebouw. Toen Jacob omkeek, zag hij dat de agenten vanaf het dak van Judiths flatgebouw naar hen keken.

De korporaal was ondanks dat hij de lift had genomen zichtbaar verhit en blies opnieuw op zijn fluitje.

Jacob probeerde de afstand tussen hem en de in het zwart geklede mannen in te schatten – intuïtief, als een hert dat wordt opgejaagd door honden. De jongere twee gendarmes klommen onhandig de ladder op en hervatten de achtervolging, waarbij ze een half dozijn dakpannen braken, terwijl ze het gat tussen hen en de jongens seconde voor seconde verder dichtten.

Jacob stapte tussen twee dakpannen in en voelde toen iets kraken. Zijn been zakte door een gat en een schroeiende pijn vlamde op in zijn scheenbeen. Toen het hem lukte zijn been eruit te trekken, stroomde er bloed in zijn groezelige witte

sokken. Moses hielp hem weer overeind en ze bleven rennen naar het laatste gebouw van het blok. Een kloof van meer dan twee meter scheidde hen met het laatste dak van het volgende gebouw.

Moses keek naar hun achtervolgers en vervolgens naar de afgrond die gedeeltelijk werd verlicht door het intense zomerlicht. Ondanks het daglicht leek een spelonkachtige duisternis beneden gretig alles op te slokken wat erin dreigde te vallen. Moses keek verbijsterd naar Jacob, zonder te weten wat hij moest doen.

Zijn broer reageerde snel. Vlak onder hen was een klein terras. Vanaf daar cirkelde een richel om het gebouw heen richting de hoofdweg. Misschien konden ze via een huis de straat bereiken en dan proberen op te gaan in de menigte. Zonder erbij na te denken sprong Jacob op het terras, draaide zich om en strekte zijn armen uit om Moses op te vangen. Net toen het jongere kind wilde springen, pakten een paar handen zijn benen vast. Hij verloor zijn evenwicht en knalde met zijn hoofd tegen het dak.

‘Jacob!’ schreeuwde Moses, terwijl hij werd vastgegrepen.

Even wist Jacob niet wat hij moest doen. Hij kon zijn broer niet in de steek laten, maar als hij het dak weer op zou gaan, zouden ze allebei in handen van de politie vallen. Ook al begreep hij de reden niet, zijn ouders hadden hem er altijd voor gewaarschuwd dat de nazi’s Joden naar concentratiekampen in Duitsland en Polen stuurden.

De korporaal boog zich over het dak en zag Moses op de richel staan.

‘Kom hier, stommeling!’ brulde hij, terwijl hij de jongere jongen van de andere politieman overpakte. Hij hield hem vast bij zijn enkel en liet hem boven de afgrond bungelen.

‘Nee!’ schreeuwde Jacob.

Het gezicht van zijn broer was paars van angst. Hij spartelde als een vis op het droge die net uit het veilige water was gerukt.

‘Kom terug. Je wilt toch niet dat je broer valt, hè?’ riep de korporaal spottend, terwijl hij Moses iets verder over de rand hield.

Jacobs hart klopte harder en sneller dan ooit. Hij voelde het in zijn slapen en in zijn vingertoppen, ondanks dat hij zijn vuisten had gebald. Zijn adem stokte. Hij hief zijn handen op en probeerde te gillen, maar er kwam niets uit.

‘Kom hier! Jullie hebben vandaag al genoeg van onze tijd verspild!’

In de diepliggende ogen van de korporaal zag de jongen een haat die hij niet begreep. Hij had het de afgelopen maanden vaker gezien. Hij klom weer op het dak en stond voor de korporaal.

De korporaal was een lange, zwaargebouwde man wiens buik bij elke ademhaling uit zijn uniformjas dreigde te barsten. Zijn kepie zakte naar de zijkant van zijn hoofd en de knoop van zijn das was losgegaan. Zijn bruine snor trilde en zijn gezicht was rood, terwijl zijn lippen woorden uitspuwden.

De korporaal liet Moses met een bons op het dak vallen. De andere twee gendarmes grepen elk een jongen bij de arm en droegen hen tussen hen in naar het eerste gebouw. Ze namen de lift en keerden terug naar de binnenplaats.

De portierster glimlachte bij het passeren. De gevangenneming van de twee broers had haar dag blijkbaar helemaal goed gemaakt. De oude vrouw spuugde naar hen en schreeuwde: ‘Buitenlanders, communistisch uitschot! Geen Joden meer in mijn gebouw!’

Jacob keek haar strak en uitdagend aan. Hij kende haar goed. Het mens was een onsympathieke bemoeial. Een paar maanden geleden had tante Judith haar geholpen met het verkrijgen van voedselbonnen. De vrouw kon niet lezen of schrijven en had een gehandicapte zoon die zelden hun appartement verliet.

Heel af en toe, als het mooi weer was, liet ze hem in de namiddag op de binnenplaats buiten zitten. De jongen was kreupel en blind en trilde heel de tijd.

Moses was nog niet hersteld van de schok en zag zichzelf nog steeds boven de afgrond bungelen. Hij keek de vrouw aan. Hoewel ze altijd tegen hen had geschreeuwd als ze het gebouw

in en uit renden of wanneer ze de buren lastigvielen met hun gegil en de herrie van hun bonkende voeten op de trap, hadden ze haar verder nooit iets aangedaan.

Op straat krioelde het nog steeds van de mensen en de bussen waren al halfvol. De gendarmes duwden de vrouwen, sloegen de kinderen en trokken de ouderen bruusk mee. Er waren maar heel weinig jonge mannen. De meesten zaten al maanden ondergedoken. De hulpeloze menigte, voortgedreven door angst en onzekerheid, bewoog zich als een kudde zwijgende schapen die op het punt stonden geofferd te worden. Ze konden zich niet voorstellen dat de politie van het meest vrije land op aarde hen naar het slachthuis stuurde, voor het oog van hun onbewogen vrienden en buren.

De bussen kwamen brullend weer tot leven en Moses staarde uit het raam. Hij voelde een vreemde opwinding, alsof hij op een schoolreisje ging. Naast hem bestudeerde Jacob de doodsbanne gezichten van de andere passagiers, die allemaal elkaars blikken ontweken. Ze waren onzichtbaar geworden, geminacht door een wereld waartoe ze niet meer behoorden.

‘Een indrukwekkend en heftig boek. Een verhaal dat door iedereen gelezen moet worden.’ – Hebban.nl over *Het schooltje van Auschwitz*

Parijs, 1942. De Joodse broertjes Jacob en Moses Stein logeren noodgedwongen bij hun tante omdat hun ouders zijn gevlucht voor de nazi's. Wanneer er een razzia plaatsvindt, weten ze op het nippertje te ontsnappen. Ze besluiten op zoek te gaan naar hun ouders, die zich in Zuid-Frankrijk schuilhouden.

Tijdens hun reis door bezet gebied dreigt het gevaar overal en zijn Jacob en Moses volledig op zichzelf aangewezen. Natuurlijk zijn er mensen die hen willen helpen, maar niet iedereen heeft even goede bedoelingen. Nadat de broertjes vele moeilijkheden getrotseerd hebben, komen ze terecht in het dorpje Le Chambon-sur-Lignon, dat ook wel ‘de ziel van Frankrijk’ wordt genoemd. Zullen ze daar veilig zijn?

Mario Escobar (Madrid, Spanje) studeerde geschiedenis. Eerder schreef hij de bestseller *Het schooltje van Auschwitz*. Zijn werk is in meer dan tien talen vertaald.

NUR 302

ISBN 9789029730181

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

9 789029 730181